

SÜNNET KAVRAMININ HUKUKÎ ANLAMI VE DÂREKUTNÎ'NİN SÜNEN'İ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Abdu'l-Fettah Ebû GUDDE
Çev.: Harun Reşit DEMİREL

JURIDICAL MEANING OF AL-SUNNAH CONCEPT AND A STUDY ON DARAQUTNÎ'S AL-SUNNAH

ABSTRACT

Author says that jurists err about becoming proof of concept of al-Sunnah al-nabaviyye which mentioned in some hadiths of prophet and words of his companions (sahaba) and his followers (tabiun). Then he tries to put the truth meaning of al-sunnah which acured in hadiths of prophet and words of his companions and his followers and presents a lot of proofs about it.

Key Words: Al-Sunnah, Hadith, Jurists;

Yazarın Önsözü

Bizim için hükümler koyan ve bu hükümlerin içinde bulunan helal ve haramı açıklayan, bizlere dinin cevaz verdiklerini sevdiren, yasakların ise kerih gösteren, bize indirdiklerini açıklamak için hak dinle ve hidâyet üzere efendimiz Muhammed'i (s.a.v.) gönderen Allah'a hamd olsun. Onun, meşru olan işleri söz, fiil ve takrirleriyle ortaya koyması ve yasak olan işleri de nehyetme, beğenmeme ya da engel olma şeklinde olan açıklaması en hayırlı açıklamadır. O, bizlere

---

* Çevirisini yaptığımız bu araştırmanın orijinal ismi, *es-Sünnetü'n-Nebeviyyetü ve Beyânu Medlûlihâ's-Şer'i ve et-Tarifu bihâli Süneni'd-Dârekutnî*'dir. Bu kitapçık, Dâru'l-Kalem tarafından daha önce Abdu'l-Hayy el-Leknevi'nin *Tuhfetu'l-Ahyâr bi İhyâi Sünneti Seyyidi'l-Ebrâr* ve onunla birlikte bulunan *Nuhbetu'l-Enzâr Alâ Tuhfetu'l-Ahyâr* (Dımeşk, 1992) isimli eserin sonunda *Beyânu Medlûli Lafzi's-Sünne fi'l-Kütübi'l-leti Sümmiyet biha ve Beyânu Hâli Süneni'd-Dârekutnî fi Kütübi's-Sünen* adı altında (s.9-15 ve 144-166 arasında) yayınlanmış, ancak önemine binaen aynı yayınevi tarafından müstakil bir kitapçık olarak tekrar yayınlamıştır. (Dımeşk, 1992) Biz tercümemize, yazarın az da olsa bazı ilaveler yaptığı bu baskıyı esas aldık.

Yazar, bu çalışmasında dipnotlarda gösterdiği kaynaklara ilişkin detaylı bibliyografik bilgilere yer vermemektedir. Biz bu kaynakları tekrar gözden geçirerek, zikrettiğimiz eksiklikleri gidermeye gayret ettik. Ulaşamadığımız bir-iki kaynağı da yazarın verdiği şekilde sunduk. Ayrıca yazarın eserde örnek olarak zikrettiği hadislerin, ve-rilmeyen diğer kaynaklarına da işaret ettik.

Sünnetin hukuki değeri tartışmalarına katkı sağlayacağını ümit ettiğimiz için bu çalışmayı tercüme ederek, Türk okuyucuların istifadesine sunduk.

gecesi de gündüz gibi aydınlık olan doğru bir yol bırakmıştır. Bu yoldan ancak helak olanlar sapar.

Bizlere, hem kendi sünnetine hem de Hulefâ-i Raşidîn'in sünnetine uymamızı emrederek şöyle buyurmuştur: “Benim ve benden sonra hidâyet üzere olacak olan Hulefâ-i Raşidîn'in sünnetine sarılın. Zor işlerinizde sabredip dayanınız.” Bidat ve sonradan ihdas edilmiş olan şeyler hakkında da

sakındırarak: “İşlerde sonradan çıkan şeylere dikkat ediniz! Bilesiniz ki –dindeki- bütün yeni şeyler bidat ve bütün bidatlar ise dalalettir.”² buyurmuştur.

İçeriği hoş olan bu eserde, Peygamber'in (s.a.v.), sahâbenin ve tabiînin sözlerindeki sünnet lafzının manasından bahsettim. Çağımızda bazı insanların, sünneti hafife almaları, bizden önce gelen bazı fukahâ'nın da bir takım hadislerde veya bazı sahâbe ve tabiîn sözlerinde gelen sünnet-i nebevîye lafzını, fıkıh terminolojisindeki anlamıyla kullanarak hata yapmaları beni bu eseri yazmaya sevketti. Onlardan sadır olan bu hata bende Peygamber (s.a.v.), sahâbe ve tabiîn sözlerinde vârid olan “sünnet” lafzının manasını ortaya çıkartmaya yöneltti. Bunu açıklamak için de bu küçük ve özlü kitapçığı yazdım. Eserde bu husus için bir çok deliller getirdim. Söylediklerimi teyid ve açıkladıklarımı desteklemek için muhaddis ve hadis hâfızlarının bütünlüklerinin sözlerine müracaat ettim. Allah'tan yardım, irşad ve doğruluk istedim. O, sahibim ve bana yetendir. Hamd alemlerin Rabbına, salât ve selâm Peygamberimiz Muhammed'e onun ehline, ashâbına ve din gününe dek ona tabi olanlara olsun.

Riyâd, 9 Cemaziyel Evvel 1411 Pazartesi.

Yazar: Abdu'l-Fettah Ebû Gudde

Sünnet: Bu lafz-ı şerifin çok değişik tanımları vardır. Alimler bu tariflere yönelmişler ve her biri ihtisası ve bilgisi nispetinde sünneti tanımlamışlardır. Onun şer'î delillerden bir delil olduğunu kabul eden usûlcüler sünneti şöyle tarif etmişlerdir: “Peygamber'den (s.a.v.)

² Hadisi İrbâd b. Sâriye'den Ebû Dâvud ve Tirmizî tahric etmiş, Tirmizî hadis hakkında “Hasen-Sahih” demiştir. (Çev: İrbâd b. Sâriye rivâyet etmiştir. Müslim Ebi'l-Hasen Müslim b. el-Haccac, *Sahih*, (Tah: Muhammed Fuad Abdu'l-Bakî, İst., 1992, II. bsk., Cum'a, Bab(13), no: 43; Ebû Dâvud Süleyman b. Eş'as, *Sünen*, İst., 1992, II. bsk., Sünne, Bab(5), no: 4607; İbn Mâce, Abdullah b. Muhammed b. Yezid, *Sünen*, İst., 1992, II. bsk., Mukaddime, Bab(7), no: 45; Nesâi Ebi Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünen*, İst., 1992, II. bsk., İydeyn, Bab(22), no: 1576; Dârimî Ebû Muhammed Abdullah Abdi'r-Rahmân, *Sünen*, İst., 1992, II. bsk., Bab(16), no: 96; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, İst., Trh., III/310, 371; IV/126, 127; Müellif, hadisi Tirmizî'nin de rivâyet ettiğini ve hadis hakkında “Hasen-Sahih” olarak hüküm bildirdiğini, belirtmesine rağmen elimizdeki matbu nüshada hadisi bulamadık.)

sadır olan söz, fiil ve takrîrleridir.”³ Fakihler ise değişik tariflerde bulunmuşlardır. Bu tariflerden bir tanesi şudur: “Peygamber’in (s.a.v.) özürsüz olarak bazı kereler terketmekle beraber ibadet kastıyla devamla yaptığı şeyler veya Hulefâ-i Râşidin’in tamamı veya birisinin Peygamber’den (s.a.v.) sonra yaptıkları şeylerdir.”⁴

Sünneti bazı fakihler ise şöyle tarif etmişlerdir: “Farz ve vâcip ifade etmeksizin Peygamber’den (s.a.v.) sadır olan şeylerdir. Bu haliyle sünnet, beş esastan vâcip ve vâcip dışındakilere karşılık gelmektedir.”⁵

Muhaddisler ise sünneti şöyle tanımlarlar: “Gerek Peygamberliğinden önce gerekse sonra olsun Peygamber’den (s.a.v.) nakledilen söz, fiil, takrîr, sıfat, ahlak, adet veya hareketleridir.”⁶

İmam Şatibî *Muvafakat*⁷’da bu konuyla alakalı şöyle der: “Şeriatta ikinci delil sünnettir. Sünnet, Kur’ân-ı Kerim’in açıklamadığı, aksine ister Kur’ân’dakini açıklamak için olsun ister olmasın, Peygamber (s.a.v.) tarafından konuyla ilgili nakledilen sözlerdir. Zira sünnet; Kitap ve sünnette bulunsun veya bulunmasın sahâbenin yaptıkları şeyler olup sahabenin bu hareketi ya kendilerince sabit olduğu halde bize ulaşmamış bir sünnete ittibadan ya içtihatlarından veyahut da kendilerinden öncekilerin yaptıkları içtihatdır.”

Allame Cemâluddin Kâsimî *Kavâidu’t-Tahdis*⁸ isimli eserinde şöyle der: “İkaz; asrındaki hadisciler ve şâri’nin ıstılahındaki ve sahabe döneminde sünnetten murat, Peygamber (s.a.v.) söz, fiil ve takrîrlerinin gösterdiği şeylerdir. Bundan dolayıdır ki sünnet Kur’ân’a mukabil (karşılık) kılınmıştır. Böyle kabul edilince sünnet mendûb için kullanıldığı gibi vâcip için de kullanılmıştır. Usûlcüler ve fukahânın ıstılahında ise sünnet, vacibin zıttıdır. Bu tarif, yeni bir kavram/terim ve sonradan ortaya çıkan bir örfdür.”

Sünnetin bu tarifleri içerisinde benim araştırdığım konuya en yakın olan tanım, muhaddislerin tanımıdır. Ancak burada benim gayem yukarıda geçen değişik manalarla hadisın tarifini yapmak değil,

³ Sadru’s-Şerîa, *et-Tavdih Şerhu’n-Tenkîh*, II/2; Şevkânî, *İrşâdu’l-Fuhûl*, s. 31, (Çev: Sadru’s-Şerîa, *et-Tavdih Şerhu’n-Tenkîh*, Beyrût, Trh., II/2; Şevkânî, *İrşâdu’l-Fuhûl*, (Tah: Ebû Mus’ab Muhammed Saîd el-Bedrî), Beyrût, 1997, VII. Bsk., s. 67)

⁴ Bu tanımı Abdu’l-Hayy el-Leknevi’nin *Tuhfetu’l-Ahyâr bi İhyai Sünneti’l-Ebrâr* isimli eserinden Hanefî fakihlerin -Sünnet- kelimesi hakkında yapmış oldukları 22 tanımdan 3, 9 ve 16. tanımları iktibas ederek aldım

⁵ Mustafa Sîbâî, *es-Sünnetü ve Mekânetuha fi’t-Teşrî*, Beyrût, 1985, IV. bsk., s. 48

⁶ İbn Teymiyye, *Mecmuu’l-Fetâvâ*, XVIII/6-10; İbn Hacer, *Fethu’l-Bâri Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*, XIII/252-253, (Çev: İbn Teymiyye, *Mecmuu’l-Fetâvâ*, XVIII/6-10; İbn Hacer, *Fethu’l-Bâri Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*, Beyrût, II. bsk., Trh., XIII/210-1)

⁷ IV/3, (Çev:Şatibî, *el-Muvafakât*, Dâru’l-Fikri’l Arabî, b.y.y., Trh., IV/3)

⁸ s. 146, (Çev:Kâsimî, *Kavâidu’t-Tahdis fi Mustalahi’l-Hadis*, (Tah: Muhammed Behcet el-Baytâr), Beyrût, 1961, II. bsk., s. 146)

Peygamber'in (s.a.v.) hadislerinde veya sahâbe ve tabiîn sözlerinde vârid olan sünnet lafzının manasını teşhis etmektir. Sünnet lafzının bu anlamının kaybolması eski fukahâdan bazısını ve onları takip eden bir kısım müteahhir dönem fakihleri merfu', mevkûf veya maktu' hadis ve âsârda gelen "sünnet" veya "sünnetten" tabirlerine istinaden bir şeyin fikhî anlamda sünnet olup olmaması konusunda yanlış delillendirmeye düşürmüştür. Sünnet sözünden kastedilen şer'î ıstılah manasının kaybolmasından dolayı, mütekaddim dinî ıstılah manası yerine daha sonra oluşan müteahhir fikhî ıstılah manası üzerine hüküm verilmiştir. Düzeltmek ve açıklamak istediğim şey ise budur. Başarı Allah'tandır.

Bu Çalışmada Araştırma Konusu Olan "Sünnet" Sözü'nün Açıklaması

Bilindiği gibi "sünnet" kelimesi Peygamber'in (s.a.v.) sahâbe ve tabiîn sözlerinde çok geçen lafızlardandır. Gerçekte sünnet, dinde tabi olunan meşrû' yol, iktida ve talep [uyulması gerekli görülen ve istenen], sena ve istihsan [güzel görülen ve öğülen] bağlamında Rasûlullah'tan (s.a.v.) gelen hanîf, nebevî bir metottur. Buna bir çok örnek verilebilir. Bunlardan bir kısmını az sonra takdim edeceğim.

Yine bilinmektedir ki fukahânın dilinde dolaşan ve fıkıh kitaplarında geçen "sünnet" fikhî bir terim olarak devamlı bulunduğudur. Sünnet, onlara göre farz ve vacibin karşılığıdır. Bu fikhî ıstılah H. II. asır ve sonrasında, tabiîn zamanından sonra ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

Çeşitli mezheplerin fakihlerinden bazıları bu iki manayı karıştırma hatasına düşmüşlerdir. Onlar gerek Hz. Peygamber (s.a.v.), gerekse sahâbe ve tabiîn sözlerinde gelen sünnet lafzını daha sonraki terim manasında teşvik edilen işin sünnet olması konusunda delil olarak kullanmışlardır. Bu ise dikkat edilmesi gereken bir hatadır. Nebevî hadislerde, sahabî ve tabiî sözlerinde varid olan "Sünnet" kelimesi, genel şer'î manaya dayanmakta ve bu ise itikad, ibadet, muamelat, ahlak, adap ve benzeri şeylere şâmil olmaktadır. Bu kelimenin içinde farz, vâcip ve teşvik edilen şeyler meşrû' müstehab da vardır.

Allâme Abdu'l-Ganî en-Nablusî *el-Hadîkatu'n-Nediyye Şerhu't-Tarikati'l-Muhammediyye*⁹ adlı eserinde şunları söyler: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünneti; Onun sözleri, fiilleri, inançları, ahlakı ve başkasının söz ve fiillerine sukût etmesine verilen isimdir."

⁹ Abdu'l-Hayy el-Leknevi'nin *Tuhfetu'l-Ahyâr bi İhyai Sünneti'l-Ebrâr* olduğu gibi, s. 51, (Çev: Abdu'l-Hayy el-Leknevi'nin *Tuhfetu'l-Ahyâr bi İhyai Sünneti'l-Ebrâr* olduğu gibi, (*Nuhbetu'l-Enzâr alâ Tuhfeti'l-Ahyâr*) ile beraber, Dimeşk, 1992, I. bsk., (Gözden geçiren: Abdu'l-Fettah Ebû Gudde), s. 51)

Fıkıhçıların sözlerinde ve fıkıh kitaplarında geçen “Sünnet” kelimesi ise onların farz ve vacibin karşılığı olarak sınırlandırdıkları özel ıstılahî bir anlama dayanmaktadır. Halbuki iki anlam ve iki kullanım arasındaki fark son derece açıktır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hadislerinde, sahabe ve tabiînin sözlerinde sünnet olarak geçmiş olmasından dolayı o amelin sünnet olduğuna hükmetmek açık bir hata değildir.

Hadis ve Âsâr¹⁰ [Sahabe ve Tabiîn sözleri]]’da Geçen “Sünnet” Kelimesinin Açıklanması

Sana takdim ettiğim manayı daha fazla izah için “sünnet” kelimesinin geçtiği Peygamber (s.a.v.) hadisleri ve âsâr’dan birkaç tanesi şöyledir:

1-Âişe’nın (r. a) rivâyet etmiş olduğu hadis; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “*Nikah benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi işlemezse benden değildir. Evleniniz, muhakkak ki ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim...*”¹¹ İbn Mâce, Kitabı’n-Nikah’ın başında zikretti. İsnadı zayıftır, ancak sahih şahitleri vardır.

2-Ebû Eyyüb el-Ensârî’nin rivâyet ettiği hadis; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “*Dört şey Peygamberlerin sünnetindedir; haya, güzel koku, misvak kullanmak ve nikah*”¹² Tirmizî Kitabı’n-Nikah’ın başında zikretmiştir. İsnadı zayıftır.

3-Enes b. Mâlik (r.a) hadisi; Dedi ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle bana buyurdular ki: “*Ey oğlum! Sen hiçbir kimseye kalbinde kötülük – hıyanet- düşünmeksizin sabahlayabilirsen ve akşamlayabilirsen böyle yap!*” Sonra bana buyurdular ki: “*Ey Oğlum! Bu benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi ihya ederse muhakkak beni sevmiştir. Kim de beni sevmişse benimle cennette beraberdir.*”¹³ Tirmizî İlim kısmında zikrettikten sonra bu vecihle hadis hasen-garib’tir demiştir.

¹⁰ (Çev: Eser kelimesinin çoğulu olan âsâr, haber kelimesinin müradifidir. Ancak Horasan fakihleri bu terimi sahabeden mevkûf olarak gelen haberlere itlak etmişler, merfû’a da haber demişlerdir. Onlara göre Hz. Peygamber (s.a.v.)’in sözleri haber, sahabenin sözleri(mevkûf) ise eser’dır. İbn Hacer, hem mevkûf’a hem de maktû’a eser dendiğini belirtmektedir. Koçyiğit Talat, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ank., 1992, s. 119)

¹¹ I/492, (Çev: İbn Mâce, *Sünen*, Nikah, Bab(1), no: 1846, İsnadı zayıftır, ancak bu hadisin sahih şahitleri vardır.)

¹² IV/37, (Çev: Tirmizî, *Câmi*, İst., 1992, II. bsk., Nikah, Bab(1), no: 1080, Ebû Gudde hadisin --isnadı zayıftır- demesine rağmen Tirmizî hadis hakkında –hasen, garib- olduğunu belirtir.)

¹³ V/322, (Çev: Tirmizî, *Câmi*, İlim, Bab(16), no: 2678, Tirmizî bu vecihle hadise –hasen, garib- demiştir. et-Taberânî Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb Ebu’l-Kâsım, *el-Mu’cemu’l-Evsat*, (Tah: Tarik b. Abdillâh b. Muhammed Abdî’l-Muhsin b. İbrahim el-Hüseynî), Kahire, 1415, VI/125; *el-Mu’cemu’l-Sağîr*, (Tah: Muhammed Şakûr Muhammed el-Hacc Emrîr), Beyrût-Amman, 1985, II/102)

4-Cerîr b. Abdillâh el-Becelî hadisi: Hadis uzuncadır ve hadisin içinde bir kıssa anlatılmaktadır. Hadisin son kısmı şu şekildedir: “..... *Kim İslamda güzel bir sünnet-çığır, yol- açarsa ona ve ondan sonra gelip de -onu- yapanlara diğerlerinin ecri eksilmeksizin sevap vardır. Kim de İslam'da kötü bir çığır -yol, sünnet- açarsa ona ve ondan sonra gelip de onu yapanların diğerlerinin de günahı eksilmeksizin günah vardır.*”¹⁴ Müslim, zekat kitabı, “Sadaka ve benzeri şeyleri teşvik babı” altında tahriç etmiştir. Hadisi aynı zamanda Tirmizî, en-Nesâî, ve İbn Mâce de rivâyet etmişlerdir.¹⁵

5-Amr b. Avf b. Yezîd b. Milhe babasından o dedesinden o da Peygamber'in (s.a.v.) şöyle dediğini rivâyet eder: “*Muhakkak ki din yılanın deliğine kaçıp orda kaldığı gibi Hicaz'a sığınacaktır. .... Din garib başladı garib bitecektir. Ne mutlu gariblere ki benden sonra sünnetimi ifsat eden insanları ıslah ederler.*”¹⁶ Tirmizî, Kitabü'l-İman da “İslam garib başladı tekrar garib olacaktır.”

6-İrbâd b. Sâriye hadisi; İrbâd dedi ki: Peygamber (s.a.v.) dinî bir nasihatta bulundu. ...sonunda şöyle buyurdular: “*Benden sonra sizlerden yaşayanlar bir çok ihtilaflar görecekler. Sünnetime ve hidayete ermiş râşid halifelerin sünnetine dikkat ediniz Ona yapışınız. Güç işlere sabredip dayanınız. Dindeki yeni şeylere dikkat ediniz. Muhakkak ki bütün bidatlar dalalettir.*”Ebû Dâvud, *Sünen*¹⁷'inde Kitabü's-Sünne bölümünde, Luzûmu's-Sünne kısmında, Tirmizî, *Câmi*¹⁸'inde “Doğru yola veya sapıklığa çağırıp ona tabi olan” kısmında rivâyet etmişlerdir. Tirmizî, hadis hakkında -Hasen-Sahih- şeklinde görüş bildirmiştir. Burada gelen lafız Ebû Davud'a aittir.¹⁹

7-Enes b. Mâlik hadisi ise şudur; Yemen ehlinde bir gurup Peygamber'in (s.a.v.) yanına gelerek dediler ki:

-Bizimle beraber birisini gönderde o bize İslam'ı ve sünneti öğretsin. Enes der ki: Peygamber (s.a.v.), Ebû Ubeyde'nin elini tutarak

¹⁴ Nevevî, Şerh, V/104, (Çev: Nevevî, *Sahih-i Müslim bi Şerhi'n-Nevevî*, Beyrût, 1987, VII/104)

¹⁵ (Çev: Müslim, *Sahih*, İlim, Bab(6), no: 15, Zekat, Bab(20), no: 69; Nesâî, *Sünen*, Zekat, Bab(64), no: 2552; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, Bab(14), no: 203; Ahmed, *Müsned*, IV/357, 359, 360, 361)

¹⁶ V/288, (Çev: Tirmizî, *Câmi*', İman, Bab(13), no: 2629, 2630, Tirmizî hadis hakkında, -Hasen, Sahih- demiştir.; Müslim, İman, Bab(65), no: 232; İbn Mâce, Fiten, Bab(15), no: 3986, 3987; Ahmed, *Müsned*, I/398, II/389, IV/73; et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, X/99, XI/70, XVII/17, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, II/261, III/250, V/149, VI/65, VII/206, VIII/308; *el-Mu'cemu's-Sağîr*, I/183)

¹⁷ V/13

¹⁸ V/319

¹⁹ (Çev: Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünne, Bab(5), no: 4607; Tirmizî, *Câmi*', İlim, Bab(16), no: 2676, Tirmizî hadis hakkında -hasen, sahih- demiştir; Ayrıca bkz: İbn Mâce, *Sahih*, Mukaddime, Bab(6), no: 42, Hadisteki lafız Ebû Dâvud'a aittir.)

dedi ki: “*Bu ümmetin emini*dir.”²⁰ Müslim, Fedâil’de “Ebû Ubeyde b. el-Cerrah’in fazileti” kısmında zikretmiştir.

8-Ebû Mûsa el-Eş’arî’nin rivâyet etmiş olduğu hadis; Dedi ki: Peygamber (s.a.v.) bize bir konuşmasında sünnetimizi açıkladı, namazımızı öğretti ve dedi ki: “*Namaz kıldığınızda safları düzgün tutunuz’ İcinizden birisini namaz imamı olsun...*”²¹ Müslim, Namaz kitabı, “namazda teşehhüd “ babında rivayet etmiştir.

9-Enes b. Mâlik’in üç kişinin, Peygamber’in (s.a.v.) ibadeti hakkında rivâyet etmiş olduğu hadis: Bu hususta onlara Peygamber’in (s.a.v.) ibadeti haber verilince sanki onlar onu azımsadılar..... ve hadisin sonunda Rasûlullah (s.a.v.); “*Dikkat ediniz! Muhakkak ki ben Allah’tan sizden daha fazla korkar ve -ibadet hususunda- Ona karşı sizden daha muttakiyim. Ancak oruç tutar iftar ederim. Namaz kılar uyur ve kadınlarla evlenirim. Kim benim sünnetimi terk ederse benden değildir.*” dedi. Buharî²² Nikah kitabının başında rivayet etmiştir. hadisi ayrıca Müslim²³,ve en-Nesâi²⁴. De rivayet etmişlerdir. Hadis Buharî’nin lafzıyladır.

10-Urve b. ez-Zübeyr’in de söz konusu olduğu Âişe(R.anha) hadisi; Âişe’ye sordum ve dedim ki; Allah (c.c.)’ın “Safâ ile Merve şüphesiz Allah’ın nişanlarındandır. Her kim Beytullahı hacceder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde bir günah yoktur.” (Bakara 158) ayeti hakkında görüşün nedir? Vallahi hiçbir kimseye Safâ ile Merve arasında say yapmazsa günah yoktur. Âişe dedi ki: Kız kardeşimin oğlu! Ne kötü söyledin. Şayet bu ayet senin yorumladığın gibi olsaydı, o zaman dediğin doğru olurdu. Ne var ki bu ayet Ensar hakkında nazil olmuştur....., Muhakkak ki Sa’y’ı yapmak Rasulullah’in sünnetidir. Hiç kimse Safâ ile Merve arasında Sa’y’ı terk edemez.” Buharî²⁵ Hac Kitabı, “Safa ve merve’nin vucûbiyeti” kısmı, Müslim²⁶, Hac Kitabı, “Say’ın, Sefa ve Merve arasında, haccın rûkûnlerinden olduğu ve onuz haccın olmayacağıнын beyanı” kısmında rivayet etmiştir.

²⁰ XV/192, (Çev: Müslim, *Sahih*, Fedâilu’s-Sahabe, Bab(7), no: 53-54)

²¹ Müslim , IV/119, (Çev: Müslim, *Sahih*, Salat, Bab(16), no: 62; İbn Huzeyme Muhammed b. İshâk, *Sahih İbni Huzeyme*, (Tah: Muhammed Mustafa el-A’zamî), Beyrût, 1970, III/43; İbn Hibban ebû Hâtim el-Mustî, *Sahih İbn Hibban*, (Tah: Şuayb Arnavud), Beyrût, 1992, II. bsk., V/541)

²² Buharî, *Fethu’l-Bârî*, IX/104, (Çev: Buharî Muhammed b. İsmâil, *Sahih*, İst., 1992, II. bsk., Nikah, Bab(1)

²³ IX/107, (Çev: Müslim, *Sahih*, Nikah, Bab(1), no: 5)

²⁴ VI/60, (Çev: Nesâi, *Sünen*, Nikah, Bab(4), no: 3215; Ayrıca bkz: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, İst., Trh., II/158; III/241, 259, 285; V/409; Dârimî, *Sünen*, Nikah, Bab(3), no: 2175)

²⁵ III/498, (Çev: Buhari, *Sahih*, Hacc, Bab(79)

²⁶ IX/21, (Çev: Müslim, *Sahih*, Hacc, Bab(43), no: 259; İbn Hibban, *Sahih*, IX/149; Ahmed, *Müsned*, VI/144, 227; el-Beyhakî, Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali b. Mûsa Ebû Bekr, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, (Tah: Muhammed Abdu’l-Kâdir Atâ), Mekke, 1994, VI/475)

11-Şeddâd b. Evs ve İbn Abbas'ın birlikte rivâyet etmiş oldukları hadis: İkisi, Peygamber'in (s.a.v.) şöyle dediğini rivâyet ederler: "Erkek için sünnet olmak "sünnet", kadınlar için soylu bir davranıştır." Hadisi Tabaranî, Vâlid Ebi'l-Melih'ten ve Ahmed, *Müsned*²⁷te rivâyet etmiştir. İsnadının üçü de zayıftır.

12- Ebû Saïd el-Hudrî hadisi: Dedi ki: İki kişi bir yolculuğa çıkmışlardı. Namaz vakti girdiğinde yanlarında su yoktu. Her ikisi de temiz toprakla güzelce teyemmüm edip namazlarını kıldılar. Daha sonra su buldular. Birisi abdestini ve namazı iâde etti, diğeri ise iâde etmedi. Bilahare Hz. Peygamber'in (s.a.v.) huzuruna geldiler ve olayı anlattılar. Peygamber (s.a.v.) namazı iade etmeyene "*Sünnete uygun hareket etmişsin, namazın tamamdır.*" namazı iade edene ise: "*Sana da iki mükafaat vardır.*" der. Ebû Dâvud²⁸ "Namaz kıldıktan sonra su bulan teyemmüm yapmış kişi" kısmında ve en-Nesâî²⁹ "Namazdan sonra su bulanın teyemmümü" kısmında rivayet etmişlerdir. Hadisin lafzı en-Nesâî'ye göredir.

Aliyu'l-Kârî, *Mirkât*³⁰de bu hadise ilişkin düştüğü notta şöyle demiştir: Peygamber'in (s.a.v.) "*Esabte's-Sünne*" sözünü: "sünnetle sabit olan şer'îata uygun davranmışsın." "*Eczeetke salâtuke*" ise öncekini açıklayıcı mahiyettedir. *Avnu'l-Ma'bûd*³¹ eserinin sahibi "*Esabte's-Sünne*" cümlesini "uyulması gerekeni ve sünnetle sabit olanı yapmışsın." şeklinde açıklamıştır.

Abdulfettah: "Her iki alim de bu sözleriyle –esas manandan- uzaklaşmışlardır." dedi. Bence burada geçen "sünnet" kelimesinin en dakik yorumu şu olmalıdır: "Allah katında meşrû' olan hükme uygun olanı yaptın." "sünnet" kelimesinin izahında verilen bu hükmün sünnetle sabit olduğunu belirtmek gerekmez.

Şüphesiz Peygamber'in (s.a.v.) konumu burada hükmün kendisiyle sabit olduğu delili açıklama makamında olmayıp bilakis o yapılan bu işi onaylama veya reddetme konumundadır.

²⁷ Ahmed, V/75, (Çev: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/75; Üç isnadın tamamı da zayıftır. bkz: et-Taberânî Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb Ebu'l-Kâsım, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, (Tah: Hamdi b. Abdi'l-Mecid es-Silefi), Musul, 1983, II. bsk., XI/223, no: 11590, XII/182, no: 12828; bkz: el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VIII/324, müellif hadis hakkında "senedi zayıftır" der.

²⁸ (Çev: Ebû Dâvud, *Sünen*, Taharet, Bab(126), no: 338; Dârimî, *Sünen*, Vudû', Bab(65), no: 750)

²⁹ I/213, (Çev: Nesâî, *Sünen*, K. Teyemmüm, Bab(27), no: 431 ve 432)

³⁰ Aliyu'l-Kârî, *Mirkât*, I/369, (Çev: Aliyu'l-Kârî, *Mirkâtu'l-Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih*, I/369)

³¹ I/133, (Çev: Ebi't-Tayyib b. Muhammed Şemsu'l-Hakk el-Azimâbâdî, *Avnu'l-Ma'bûd Şerh Süneni Ebi Dâvud*, (İbn Kayyim el-Cevziyye'nin şerhiyle beraber), Beyrût, 1990, I. bsk., I/368)

*Mirātu'l-Mefâtiḥ*³² adlı eserin sahibinin “*Esabte's-Sünne*” hakkın-
da: “sünnetle belirlenmiş şer'î yol, yani meşrû' olan hükme muvafa-
kat ettin, demektir. Bu ise onun içtihadını tasdik ve diğer içtihadın
da hatalı olması demektir.” şeklinde açıkladığını görüyoruz.

13-Buharî³³, Fiten'de “İnsanların ayak takımı kalırsa” bölümün-
de Huzeyfe'nin şu hadisini rivâyet eder: Hz. Peygamber (s.a.v.) bize
iki hadis söyledi. Bunlardan birincisini gördüm ve ikincisini
bekliyorum. Bize rivâyet ederek dedi ki: “*Emanet erkeklerin kalpleri-
nin derinliklerine kadar indi ve sonra Kur'ânı anladılar, sonra da sün-
neti anladılar...*”

Hafız İbn Hacer *Fethu'l-Bârî*³⁴'de “sümme alimü mine'l-Kur'âni
sümme alimu mine's-sünne” ifadesinde: “Onların sünneti öğrenme-
den önce Kur'ânı öğrendiklerine dair bir işaret vardır. Sünnetten
maksad ise Peygamber'den (s.a.v.) vâcip veya mendûb olarak öğren-
dikleri şeylerdir.” der.

14-Ömer(r.a.)'ın rivâyet ettiği hadis: “*Sizler için rukûda dizleri
tutmak sünnet oldu. Dizleri tutunuz.*” İkinci rivâyette ise Ömer (r.a.):
“*Muhakkak ki sünnet: -rukûda- dizleri tutmaktır.*” der. Hadisi en-
Nesâî³⁵ Tatbîk kitabının “Namaz” ve Tirmizî³⁶ Namaz kitabının
“Ruku'da elleri dizlere koymak” bölümünde rivâyet etmiştir.

15-Câbir b. Abdillâh hadisi: Peygamber (s.a.v.), deve ve sığırın
kurban edilip yedi hisse olarak taksim edilmesini (senne) teşvik etti.
Ahmed b. Hanbel bu hadisi, *Müsned*³⁷'te Câbir b. Abdillâh'ın
Müsned'inde -hasen- bir senetle rivâyet etmiştir.

16-İbn Abbas hadisi: İbn Abbas; üç şey dışında, Hz. Peygamber
(s.a.v.) neyi sünnet kılmışsa hepsini bilirim, demiştir. Bunlar:

1-Öğle ve ikindi namazlarında bir şey okuyup okumadığını
bilmiyorum.

2-“*ve kad belağtü mine'l-kiberi i'tiyen*”³⁸ ayetindeki -i'tiyen- ke-
limesini bu şekilde mi yoksa -usiyyen- şeklinde mi okuyordu?
bilmiyorum.

3-İbn Abbas'tan rivâyet eden Husayn b. Abdirrahman üçüncü-
sünü unuttuğunu söyler. Hadisi imam Ahmed b. Hanbel *Müsned*³⁹'te
İbn Abbas'ın müsnedi kısmında sahîh bir senetle rivâyet eder.

³² Aliyu'l-Kârî, *Mirkâtu'l-Mefâtiḥ*, I/350

³³ XIII/38, (Çev: Buharî, *Sahih*, Fiten, Bab(13)

³⁴ XIII/39, (Çev: İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, XIII/32)

³⁵ II/185, (Çev: Nesâî, *Sünen*, Tatbik, Bab(2), no: 1032, 1033)

³⁶ I/348, (Çev: Tirmizî, *Câmi'*, Salat, Bab(77), no: 258, Tirmizî hadis hakkında -hasen,
sahîh- olduğunu söylemiştir.)

³⁷ III/335, (Çev: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/335, VI/409)

³⁸ Meryem, 19/8

³⁹ Ahmed, *Müsned*, I/257

17-Ebû Hureyre'nin rivâyet etmiş olduğu, Bedir ashabından ulu sahabî Evs'li Ensar'dan Hubeyb b. Adıyy'in hapsedilerek müşrikler tarafından öldürülmesiyle ilgili kıssanın bulunduğu hadis. Ebû Hureyre şöyle der: Hubeyb kendisi gibi öldürülen bütün müslümanlar için iki rekat namaz kılma adeti (sünneti) ihdas etmiştir." Buharî⁴⁰ nunu Cihad kitabında "... idam esnasında iki rekat namaz kılan" babında rivayet etmiştir.

İkinci rivâyet ise: "Hubeyb hapsedilerek öldürülen her müslüman için namaz sünnetini ihdas etmiştir." Buharî⁴¹ bunu Megâzî kitabının "Bedr savaşına katılanlarının fazileti" kısmında rivayet etmiştir.

Üçüncü rivâyet ise: "İlk defa idam namazını iki rekat olarak koyan(sünnet haline getiren) odur." Buharî⁴² Megâzî kitabında "Recî', Ri'l, Zekvân,... gazveleri" kısmında zikretmiştir.

Allâme Kastallânî, "*İrşadu's-Sârî*"⁴³de birinci rivâyet hakkında şunları söyler: Hubeyb'in yapmış olduğu hareket "sünnet" haline gelmiştir. Çünkü o bu hareketi yalnızca, şâri' olan Peygamber'in (s.a.v.) sağlığında yapmış, Peygamber de (s.a.v.) bu hareketi güzel görmüştür."

İkinci rivâyet hakkında ise⁴⁴ "Bu hareket sünnet oldu. Çünkü bu fiil Peygamber'in (s.a.v.) sağlığında yapılmış o da bu hareketi güzel görmüş ve onaylamıştır."

Üçüncü rivâyet hakkında ise "-İlk defa iki rekat namaz kılmayı ihdas eden....- ifadesinde kapalılık olduğu ileri sürülmüştür. Sünnet: Peygamber'in (s.a.v.) söz, fiil ve halleridir." şeklindeki tarifi ileri sürenlerce bu iddiaya Hubeyb'in bu davranışı Peygamber'in (s.a.v.) sağlığında yapmış ve onun da bu hareketi güzel görmüş, olmasıyla cevap verilmeye çalışılmıştır."⁴⁵ demiştir.

17 numaralı Hubeyb kıssası ile ilgili Ebû Hureyre hadisinde aşikardır ki "es-sünnetü" ve "senne" kelimelerinin manası: dinde tabi olunan meşrû' fiildir. Buna göre hadis içerisinde "senne" lafzı geçiyor diye herhangi bir fakihin ölüm esnasında iki rekat namazın (idam namazı) sünnet olmasına bu hadisi delil getirmesi ve böylece bu namazın teşvik edilmiş bir sünnet olduğu şeklinde hüküm vermesi doğru değildir. Çünkü burada iki rekatlık namazın sünnet olmasının hükmü, hiç şüphesiz -senne- lafzının dışındaki başka bir delilden çıkarılmıştır. O da, bu hareketi Peygamber'in (s.a.v.) onaylamasıdır.

⁴⁰ VI/166, (Çev: Buharî, *Sahîh*, Cihad, Bab(170)

⁴¹ V/309, (Çev: Buharî, *Sahîh*, Megâzî, Bab(10)

⁴² V/379, (Çev: Buharî, *Sahîh*, Megâzî, Bab(28)

⁴³ Kastallânî, *İrşadu's-Sârî*, V/165

⁴⁴ Kastallânî, *a.g.e.*, V/261

⁴⁵ Kastallânî, *a.g.e.*, VI/314

Keza bu durum 14 nolu (*Sizler için rukûda dizleri tutmak sünnet oldu. Dizleri tutunuz*) ve (*Muhakkak ki sünnet: -rukûda- dizleri tutmaktır*) Ömer (r.a.)'ın sözlerinin yorumu içinde söylenir. Yine 15 nolu hadisteki Câbir (r.a.)'ın hadisinin izahı için de böyledir.

16 nolu İbn Abbas hadisine gelince, içerisinde geçen “senne” ve “sünnet” kelimelerinin manası açıkca şudur: Farklı hükümler biçiminde olmak üzere farz, vâcip, sünnet, mendûb veya mübah nevinden olan meşrû' kılınmış fiiller... hatta bu hadisin sınırlandırıcı uslûbu içerisinde İbn Abbas'ın, Rasûlullah'in (s.a.v.) hükümleri farklı olmakla birlikte nehyetmiş olduğu yasaklarla ilgili bilgisi de girmektedir.

Bütün bu hadisler ve benzerlerinden şu anlaşılmaktadır: - Sünnet- dinde tâbi olunan meşrû' yol demektir. Bunun için İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*⁴⁶ isimli eserinde Peygamber'in (s.a.v.) Enes'in rivâyet ettiği üç kişi hakkında söylemiş olduğu “*Kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.*” hadisin akabinde şunları söyler: Sünnet: “Yol anlamındadır yoksa farz mukabilinde kullanılan sünnet değildir.”

Yine İbn Hacer *Fethu'l-Bârî*⁴⁷'de “Safâ ve Merve arasında say' etmenin vücûbu” babında Âişe'nin “*Senne Rasûlulullah(s.a.v.) et-Tavafe beyne's-Safâ ve'l-Merve*” hadisinin izahında not adı altında şu bilgilere yer verir: Âişe'nin bu sözü, Peygamber'in (s.a.v.) sünnetle bu işi farz kıldığıdır. Yoksa Âişe'nin maksadı meşrû' olan ibadetin farzietini nefyetmek değildir.- yani bu şer'î ibadetin yok sayılması- Bunu, Âişe'nin rivâyet etmiş olduğu Müslim'deki “*Sizin hiç birinizin haccı ve ümresi Safâ ile Merve arasında tavaf etmedikçe tamamlanmış olmaz!*” hadisi teyid de etmektedir.

Buharî'nin Libas kitabında “Bıyıkları kısaltmak” babında rivâyet ettiği “*Beş şey fitrattandır. Veya-fitrat beştir- Bunlar: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, koltuk altı kıllarını yolmak, tırnakları kesmek ve bıyıkları kısaltmaktır.*”⁴⁸ hadisi hakkında İbn Hacer *Fethul Bârî*⁴⁹'de sünnet olmaya dair -hıtân- hükümleri serdederken şunları söyler: İmam Şafîi ve onun mezhebine mensûb ulemanın bir çoğu -erkek ve kadına- sünnet olmayı vâcip olarak kabul etmişler, diğer hadiste vârid olan şeyleri vâcip olarak kabul etmemişlerdir. Şafîi'nin bir diğer görüşüne göre kadınlara sünnet olmak vâcip değildir. Alimlerin ekserisi ve bazı Şafîiler sünnet olmayı vâcip olarak kabul etmemişlerdir.- yani sünnettir- Bu hususta Şeddad b. Evs'in merfû' olarak rivâyet

⁴⁶ IX/105, (Çev: İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, Beyrût, 1379, (Tah: Fuad Abdulkakî, Muhibiddin el-Hatîb), IV/183)

⁴⁷ İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, III/501

⁴⁸ X/334, (Çev: Buharî, *Sahîh*, K. Libas, Bab(63)

⁴⁹ (Çev: İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, X/340)

etmiş olduğu: “Sünnet olmak erkekler için sünnet, kadınlar için ise fazilettir.” hadisini delil olarak getirmişlerdir.

Halbuki bunun delil olabilecek bir yönü yoktur. Çünkü: hadis içerisinde “sünnet” lafzı geçtiğinde, bundan, vâcip mukabili olan “sünnet”in kastedilmediği yerleşmiş bir kuraldır.

Ancak erkekler ve kadınlar arasında burada bir ayırımın bulunması, hadisten anlaşılır. Şeddad’dan rivâyet edilen hadis ise zayıftır...

Ebû Hureyre’nin bazı rivâyetlerinde: “Beş şey fitrattandır. Bunlar: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, koltuk altı kıllarını yolmak, tırnakları kesmek ve büyüklükleri kısaltmaktır.” hadisini “Beş şey sünnettendir.” şeklinde -fitrat- kelimesi yerine -sünnet- kelimesiyle ifade edilmiştir. Burada -sünnet- kelimesinden maksad: “Yol anlamındadır yoksa vâcip mukabilinde kullanılan sünnet değildir.” Ebû Hâmid el-Gazzalî, el-Maverdî ve diğer alimler kesin olarak bunun -sözlük- anlamında, yol anlamına ve “aleyküm bi’s-sünneti ve sünneti Hulefâ-i Raşidîn -Sünnetime ve Hulefâ-i Raşidîn’in sünnetine uyunuz!” hadisi gibi olduğunu söylemişlerdir.

Hafız İbn Hacer’in: “Hadis içerisinde “sünnet” lafzı geçtiğinde, bundan, vâcip mukabili olan “sünnet”in kastedilmediği yerleşmiş bir kuraldır.” sözü konuyu açıkça ortaya koyan bir ifade hatta bu konuda söz kesen bir kaidedir.

Yukarıda geçen “Erkeklerle sünnet olmak sünnettir.” hadisinin şerhinde söylendiği gibi, hadiste yer alan -sünnet- lafzının fakihlerce bir şeyin sünnet olduğuna delil getirip çıkmaza düştükleri gibi ilim talibinin de bu gibi durumlara düşmemesi için bu kaideyi her zaman hatırlaması gerekir.

Hanefî mezhebimizin büyük imamlarından el-Merginânî, *el-Hidâye*⁵⁰ adlı kitabında “Namazın sıfatı” başlığında aynı hataya düşmüş, ve bu hususta şunları söylemiştir: Namaz kılanın, namazda sağ elini sol elinin üzerine koyup, göbeğinin altında bağlaması, Peygamber (s.a.v.)’in “sağ eli sol el üzerine koyarak göbeğin altında bağlamak sünnettendir. Bu, namazda kıyamın sünnetidir.” sözünü esas alarak yapar.”

Aynî, *el-Binâye*⁵¹’de bu sözü inceleyerek şöyle der: “Bu söz Hz. Ali’nin sözüdür ve isnadının Hz. Peygamber (s.a.v.)’e ulaşması sahih değildir.” dedikten sonra bu hadisi Hz. Ali’den, Ebû Dâvud, Ahmed

⁵⁰ I/201, (Çev: Ebu’l-Hasen Ali b. Bekr b. Abdi’l-Celil b. Burhaneddin el-Merginânî er-Reşedânî, *el-Hidâye*, Beyrût, 1990, I. bsk., I/51)

⁵¹ I/609, Hind baskısı, (Çev: Aynî Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed, *el-Binâye bi Şerhi’l-Hidâye*, Beyrût, 1990, II. bsk., II/208)

ve Dârekutni'nin rivâyet ettiklerini zikreder ve isnadının zayıf olduğunu belirtir.

Peygamber in hadislerinde, sahâbe ve tabiîn sözlerinde geçen “*sünnet*” kelimesinin manası; dinde tabi olunan meşrû yol anlamındadır. Farz veya vacibin mukabili değildir. Bu, fakihlere göre ıstılahî bir manadır.

Bu bağlamda söylenmesi gereken bir husus ta çağımız insanlarından bazı alim ve fakihlerin sünnete uyma hususundaki gevşek tutumlarıdır. Kendilerine bazı sünnetleri terkettikleri hatırlatılınca – ki bu hatırlatmada sünnettir-, terki caizdir, derler ve sünnetin fikhî tanımını esas alırlar. Yani sünnetin terkine cevaz veren olumsuz manayı ve kendisine iktida ve ittiba edilmesi gereken olumlu olan anlamını ise bir kenara bırakır. Oysaki, sağlam ve doğru anlayış sahibi bir müslümana yakışan davranış bu değildir.

Bir teşvik ve fazilet türünde de olsa ilk müslümanlar, farz veya vâcip, mendûb veya tergîb'tir diyerek sünneti ayırmaksızın şer'an matlup olunan her şeyi yapıyorlardı.

Yapılması teşvik ve tavsiye edilen sünnetler; farzların koruyucu kalesi, iyilikleri artırmanın kapısı, onları uygulayanlar için birer nur ve bu hususta Hz. Peygamber (s.a.v.)'e uymanın ve sevginin adresidir. Öyleyse Peygamber (s.a.v.)'in sünnetlerine uymak en büyük kazanç, en güzel sıfat ve Allah'a yaklaşmanın ve itaatin en üstünüdür. Ey müslüman kardeş! Sen bu hususlara dikkat et!

Profesörlük makamını ihraz etmiş olan bir alim kardeşimiz şiddetli bir hastalığa yakalandı. Eve Pakistanlı dindar sakallı bir doktor çağırıldı. Bu doktor onu tedavi etti ve profesör de hastalıktan kurtuldu. Bu alim yaşadığı yerdeki alimlerin çoğu gibi sakalsızdı. Pakistanlı doktor kırık dökük arapçası ile ona şöyle dedi:

-“Hoca efendi! Sakal nerede?”

Profesör kendi görüşüne binaen:

-“Sakal sünnettir, tıraş edilmesi caizdir.” deyince,

-Doktor: “Ben vâcip, sünnet anlamam. Bu Rasûlullah'ın (s.a.v.) sıfatıdır. Biz ona uymak, onu sevmek ve ona benzemek için bunu yapıyoruz. O bize örnek ve esastır.” der.

Hakikaten doktor, bu konuda alimden çok daha basiretli ve anlayışlıydı.

“es-Sünen” Olarak İsimlendirilen Kitaplardaki –es-Sünen- Kelimesinin Anlamı

Peygamber'in (s.a.v.) hadisleri, sahâbe ve tabiînin sözlerinde geçen sünnet kelimesinin manasının aydınlatılmasından sonra şimdi okuyucuyla birlikte –sünnet- kelimesinin manasının tefsiriyle sıkı bir

şekilde ilişkisi olan konuya geçebiliriz. Ki o da –es-Sünen- olarak isimlendirilen kitaplar hakkında ki düşüncelerimizdir.

Burada bir çok delillerle açıklamış olduğum manada sünnet, imam Ebû Dâvud, en-Nesâî, İbn Mâce, Said b. Mansûr ve benzerleri gibi muhaddis fukahânın telif etmiş oldukları kitapların başlıklarında kastedilen sünnettir. Bu imamlar kitaplarına bu şekilde ad koyarken etraflıca açıklayıp delillendirdiğim manayı kastetmektedirler.

Bu “Sünen” kitapları: meşrû’ olan söz, fiil ve takrirlerle yine yapılması câiz olmayan-meşrû’ olmayan- söz, fiil ve takrirlerin bulunduğu ve bunların açıklandığı kitaplardır. Sünen kitaplarında her türlü şer’î ahkam açıklanmaktadır. Hocalar hocası allame Muhammed Ca’fer el-Kettanî, faydalı ve kıymetli *er-Risâletu’l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kütübi’s-Sünneti’l Müşerrefe*⁵² adlı eserinde şunları söyler: “Kitap çeşitlerinden birisi de *Sünen* olarak bilinen kitaplardır. Muhaddislerin ıstılahınca Sünen: iman ve taharetle başlayan, fikhî bablara göre telif edilmiş eserlerdir. İçerisinde mevkûf hadislerden bir şey bulunmaz. Çünkü onların ıstılahlarınca mevkûf, sünnet olarak değil, hadis olarak isimlendirilir.”

Kettanî’nin “İçerisinde mevkûf bir şey bulunmaz...” şöyle –sahabî sözü olan- mevkûf hadisi muhaddislerin esas olarak bablara sürekli ve zorunlu olarak dahil etmemektedirler. “*Sünen-i Ebî Dâvud, en-Nesâî ve İbn Mâce*” de genelde böyledir. Hatta onlar mevkûf, maktû’ki -tabii sözüdür- haberleri gerekli hallerde bölümleri tamamlamak üzere eserlerinde serpiştirmişlerdir. Dahası “*Sünen-i Saîd b. Mansûr*” ve “*Sünenü’d -Dârimî*” sahâbe ve tabiin sözleriyle doludur. Bu eserlere müracaat eden ve okuyanlar çok ve kıymetli faydalar elde ederler.

Mevkûf ve maktû’ haberler –ki bunlar Peygamber’den (s.a.v.) gelen bir sünnet değildir.- ekseriyetle sahabî ve tabii’nin, sünnetin sahibi Peygamber’in (s.a.v.) sözlerinden çıkardıkları bir sünnettir. Bunlar aynı zamanda Mustafa’nın (s.a.v.) sünnetini –çoğunlukla- açıklar, şerh eder ve beyan eder. Bunun ise önemi büyüktür. Zira İmam Buharî’nin çoğu yerde *Sahîh*’inin bab başlıklarında Rasûlullah’in (s.a.v.) sünnetinden önce veya sonra bu mevkûf ve maktû’ haberleri zikrettiği gibi âsârı da bab başlıklarından önce zikreder. Çünkü bu âsâr bir çok babta da görüldüğü gibi babların anlaşılmasında tamamlayıcı rol olmaktadır. Keza aynı durum “*Sünen-i Saîd b. Mansûr*”’un matbu kısmında da görülmektedir.

⁵² s.32, (Çev: Kettanî, *er-Risâletu’l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kütübi’s-Sünneti’l Müşerrefe*, Beyrût, 1400 H., II. bsk., s. 25)

Sünen-i Dârekutnî'nin Tanıtımı

Sünen-i Ebî Dâvud, en-Nesâî, İbn Mâce, Saîd b. Mansûr ve Dârimî, bu beş Sünen kitapları ve benzerlerinin müellifleri bu eserleri az önce belirttiğim manada telif etmişlerdir. –Daha kolay anlaşılması için- bu eserlere “Kendileriyle amel etmek ve ihticac edilmek için tedvin edilmiş sünnet” ismi verilebilir.

Bu adlandırmayı “Sünen” diye adlandırılan fakat, kısmen illeti olmayan hadisleri de barındırmakla birlikte, mânâ ve içeriği Sünenlerdeki illetleri açıklamak olan herhangi bir kitapla karışmasın, diye öneriyorum.

Bahsettiğim bu kitap, usta bir tenkitçi, ilelin kâşifi ve tabibi, ilel bilgisinin imam ve hatibi imam Ebu'l-Hasen ed-Dârekutnî el-Bağdadî'nin kitabıdır. Allah ona rahmet etsin ve Rıdvan cennetiyle mükafatlandırın.

O, Sünen-i Dârekutnî isimli bu eserini, içerisinde kusurlu ve ayıplanmış Sünen türü eserlerde bazı fakihlerin amel ettiği ayıplanmış ve kusurlu hadisleri veya bazı muhaddislerin illetini bilememiş oldukları hadisleri zor anlaşılır ve hassas olan bu sahadaki eşsiz ustalıkıyla ortaya çıkarmak için telif etmiştir.

O bu kitabı, kendilerince en sahîh olanları Sünenlerin her bir babında zikreden Ebû Dâvud, en-Nesâî, İbn Mâce ve gibilerinin eserlerinin benzerleri olarak değil de kendisinin ilginç ve eşsiz eseri –İlel-benzeri olarak telif etmiştir. Ancak Dârekutnî, *Sünen*'de illet ve taan noktalarını açıklayıp bilmeyene bildirmek veya hadisle amel etmeye mani olan şeyi görmeyene göstermek ve onu ikna etmek veya bir babta gelen birbirine muarız iki hadisten birini tercih ve muvazenede faydalanmak veya iki hadisten birisinde olup da diğerinde olmayan ve hüküm çıkarmada önemli bir yeri hâiz olan ziyadeden istifade etmek ve sonunda râcihi mercûha ve selim olanı mercûh olana takdim etmeyi izah etmek için, ilgili babta konuyla alakalı hadisleri bir noktada cem etmiştir. Allah bu zata rahmet etsin. Onu, sünnet ve bu ilimlere hizmetinden dolayı mükafatlandırın.

Dârekutnî'nin bu “*Sünen*” kitabı –onun ilginç kitabı İlel üslûbunda olmasına rağmen - fikhî bablara göre tertib edilmesinden dolayı “İlel” kitabından üstündür. Faydalanacak olan kişi bu kitabından en kolay bir şekilde ondan faydalanır. “*Kitabu'l-İlel*” ise hadisin durumu hakkında soru cevap tekniğinde telif edilmiştir. Bu kitapta ittifak edilen hadisler dağınık, değişik konulu hadisler ise bir araya getirilmiş vaziyettedir. Ondandır faydalanmak, aranan şeye ulaşmak biraz zor ve incelemeye tabidir.

Sünen-i Dârekutnî kitabı diğer *Sünen* kitaplarında bulunan bir çok hadisi ihtiva ettiği gibi, onlarda bulunmayan hadisleri de ihtiva

etmektedir. Ayrıca içerisinde reddedilmiş zayıf ve mevzû hadisler de bulunmaktadır. Yine içerisinde, mevkûf, maktu', ve mürsel olan bir çok âsâr, sahâbe ve tabiîn fetvası da vardır. Hatta öyle bablar var ki içerisinde bir tane bile merfu' hadis yoktur ve babın dayandığı şeylerin tamamı âsâr'dır. Bu durum açıkca bütün bablar veya kitabın bir çok babında dikkatlice bakana gözükmemektedir. Dikkatli bir bakış sahibi için kitabın, hadis ve âsârın illetlerini açıklamak olduğu ortaya çıkar. -Ekseriyetle- Dârekutnî bu hadis ve âsârın illetlerini açıklamaktadır ki bunlar râvîlerin zayıflığı veya isnattaki kopukluk ve diğer zayıflık çeşitleridir. Dârekutnî, kendisince sahîh olanı açıkladığı veya kendisine muarız olana meylettığı gibi bazı bablarda içinde metrûk, yalancı veya hadis uydurucu râvîlerin bulunmasına rağmen haklarında susmayı yeğlemiş ve hiçbir şey söylememiştir. Yine kitabın bazı bablarında bir çok zayıf ve uydurma hadisleri açıklamamış ve susmuştur. İbnu'l-Cevzî, Zehebî ve ez-Zeylaî gibi bazı imamlar onun bu durumunu hoş karşılamamışlarsa da ki doğru olan da budur, Dârekutnî hadislerin isnadını zikretmekle yetinerek râvîlerin durumunu anlatmamıştır.

Bu sebeple bu kitap ıstilahî anlamda "Sünen" kitaplarından sayılmamıştır. "Sünen" kitapları -müelliflerinin nazarında kendisiyle amel edilen hadisleri açıklamak için yazılmıştır. Halbuki Dârekutnî'nin kitabı *Sünen* türü eserlerdeki eleştiri noktalarını ve illetleri açıklamak üzere telif edilmiştir. Dârekutnî'nin bu eserinin içeriği diğer Sünen türü kitapların yapısından kesin çizgilerle ayrılmakta ve telifindeki gayesi diğer Sünen türü eserlerden farklıdır. Eserin az bir kısmı hariç eserin çoğunluğunun illetli sünnetlerden olduğu için kitabının ismi "*es-Sünen el-Ma'lule*" olsa gerek.

Alimlerin Dârekutnî'nin Sünen'ini Telif Etmesindeki Maksadına Dair Sözleri

Bu bölümde yukarıda "*Sünen-i Dârekutnî*" hakkında söylediklerimi teyid etmek için bazı büyük imamların sözlerini serdedeceğim.

1-İbnu'l-Ebbâr; "*el-Mu'cem fî Ashabi Ebî Ali es-Sadafî*"⁵³ isimli eserinde es-Sadefî'den şunları nakleder: "-İbn Yerbu', Abdullah b. Ahmed el-İşbîlî el-Kurtubî, "*el-Mu'cem*"⁵⁴ deki hal tercümesinde bildirildiğine göre H.522'de vefat etmiştir.- Allah, *Sünen-i Dârekutnî*'yi Sünen'i ve ondaki kastından dolayı aziz ve şerefli kılmıştır. Onun maksadı hilâfiyat kitaplarında fukahânın ihticac ettikleri hadisleri ve talili mümkün olanları talil etmektir. Bazen Hanefiler onu Şafî mezhebine tarafgirlik yaptığını söylerler.

⁵³ s. 79-80

⁵⁴ s. 206

Kitap bölümlere ayrılmamıştır. İbn Hayrûn'a eserin hadislerini okudum. Kendisindeki nüsha 40 cüz halindeydi. Kitap bu hacmiyle Tirmizî'nin eserine yakındır. İbn Hayrûn da Dârekutnî'nin yazısıyla eserin bazı kısımları vardı. Kitapta her hangi bir problemle karşılaştığı vakit elindeki bu cüzleri çıkarırdı. Bazen kitapla cüzler arasında farklılık bulunurdu. Nüshada bazı bölümler vardı ki onları anlamadım ve o kısımlara işaret koydum. Eser bana baştan sona kadar okundu. Şayet bana kalsaydı Dârekutnî'nin ya da başka birinin (Bu şahıs benim tespitime göre Yahya b. Maîn'dir.) "Hadis yazıyorsan bütün tariklerini topla, yok eğer rivâyet etmişsen araştı!" sözüne uyarak bu hadisleri tahdis etmezdim Çünkü kitabın içerisindeki bir çok hadis garibtir.

İbn Hayrûn, el-Berkani'nin şöyle dediğini rivâyet eder: Allah, Dârekutnî'nin arkadaşlarını muvaffak ederse, onun eserinden bir çok ilim çıkarırlar."

2-Hafız, İmam İbn Teymiyye "*er-Reddu ale'l Bekrî*"⁵⁵ isimli eserinde şöyle der: "Dârekutnî, *Sünen* isimli eserini garip sünnetleri (hadisleri) bir araya getirmek için telif etmiştir. Ekseriyetle o rivâyet ettiği hadisin durumunu açıklamaktadır ki bu işi en iyi bilen birisidir."

3-Keza "*el-Fetevâ el-Kübrâ*"⁵⁶ ismiyle meşhur "*et-Tis'iniyye*" adlı risâlesinde şunları söyler: "Dârekutnî, hadiste otorite olmasına rağmen, o bu eserini fıkıhtaki garib hadisleri zikretmek ve tariklerini cem etmek için tasnif etmiştir. Bu gibi garib hadislerin tariklerinin bir araya getirilmesinde Dârekutnî gibi kimselere ihtiyaç vardır.

Sahîhayn ve benzeri kitaplardaki meşhur hadislere gelince, Dârekutnî bunların tariklerini cem etmeye ihtiyaç duymamıştır.

4-İbn Teymiyye "*Mecmuu'l-Fetevâ*"⁵⁷ da şöyle der: "Hadisten anlayan marifet ehli besmelenin cehrî-açıktan- okunacağına, dair sarih bir hadis olmadığında ittifak etmişlerdir.

Tirmizî, Ebû Dâvud, en-Nesâî gibi meşhur *Sünen* sahipleri de bu hususta hadis rivâyet etmemişlerdir. Bilakis besmelenin açıktan okunacağı hususu sadece mevzû hadislerde açıkca yer almaktadır. Ki bu tip hadisleri de Sa'lebî, Maverdî v.b leri tefsirlerinde ya da mevzû hadisle mevzu olmayanı ayırt edemeyen bazı fakihler kitaplarında rivâyet etmişlerdir. Hatta onlar el-Humeyra hadisi gibi bir hadisle ihcicac etmektedirler.

⁵⁵ İbn Teymiyye, *er-Reddu ale'l Bekrî*, s. 20

⁵⁶ İbn Teymiyye "*Mecmuu'l-Fetevâ*, V/251, I. bsk., 1329, V, 299, II. bsk., (78. yön) kısmında

⁵⁷ İbn Teymiyye "*Mecmuu'l-Fetevâ*, XXII/415

Bundan daha tuhafı ise; birçok fazilet sahibi fukahâ, eserlerinde besmele dışında bir tek hadis bile Buhari'den rivâyet etmemişlerdir. Halbuki bu hadis de Buhari'de yoktur. Hadisteki ilmî derecesi bu olanın bu konudaki durumu ne olur acaba?! Veyahut bu fukahâ; el-Hatib, Dârekutnî ve başkaları ne rivâyet etmişse kitaplarında topla-yıp hadisin sıhhati de sorulunca ilmi kadar cevap veren alimlerin e-serlerinden rivâyet etmektedir. Mesela Dârekutnî, Mısır'a gittiği za-man besmelenin cehri okunduğuna dair hadisleri toplaması istenmiş ve o da bu konudaki hadisleri toplamıştır. Daha sonra kendisine bu hususta sahih hadis olup olmadığı sorulunca Peygamber'den (s.a.v.) sahih bir rivâyet yoktur. Ancak sahâbeden sahih ve zayıf haberler vardır, demiştir.”

5-Yine İbn Teymiyye “*Mecmuu'l-Fetevâ*”⁵⁸ da şu bilgileri verir: “-Ziyaret babında rivâyet edilen “*Kim beni babamın kabrini aynı yıl içe-risinde ziyaret ederse Allah katında cennete girmesi için kefil olu-rum*”....-Burada bir çok hadis zikreder- Bu hadisler zayıf hatta uy-durmadır. *Sahih*, *Sünen* ve *Müsned* sahibi hiçbir hadisçi bu konuda bir şey rivâyet etmemiştir. Bu gibi hadislerin Dârekutnî'nin kitabına dayandırılması, eserinde sünnetlerin garib olanlarına yönelmesin-dendir. Bunun içindir ki Dârekutnî kendisinden başkasının rivâyet etmediği zayıf ve mevzû hadisleri –eserinde- rivâyet etmektedir. Hadis alimlerinca yalnızca Dârekutnî'ye isnat edilen hadislerde kendisine itimat edilmez.”

6-Hafız İbnu Abdi'l-Hâdi el-Hanbelî “*es-Sârimu'l-Menki*”⁵⁹ isimli eserinin baş kısmında şunları söyler: Dârekutnî, kitabında garib sünnetleri toplamıştır. Kitabında zayıf, münker hadisler bayağı ye-kun tutmaktadır. Hatta uydurma hadisler bile vardır. Dârekutnî, ba-zı yerlerde hadisin illetini, zayıflık sebebini ve hadisi red etme sebe-bini açıklar.

7-el-Hanbelî, yine bu hususta şunları söyler: “Dârekutnî ve ve benzerleri –zayıf ve mevzû- hadisleri bilinmesi için *Sünen*'de zikret-meleri adetlerindedir. O ve diğerleri bununla zayıf râvînin zayıflığını açıklamaktadırlar.”⁶⁰

8-Hafız ez-Zeylâi, “*Nasbu'r-Râye*”⁶¹ de şunları söyler: “Dârekutnî, Abdullah b. Ziyâd b. Sem'ân- el-Âla b. Abdirrahman- Ebû Hureyre tarihiyle Peygamber'den (s.a.v.) şu hadisi rivâyet eder: “*Kim namaz kılar ve fatihayı okumazsa namazı eksiktir....*” el-Âla –sika- birisidir ve

⁵⁸ İbn Teymiyye “*Mecmuu'l-Fetevâ*, XXVII/165

⁵⁹ Kahire, Matbaatu'l-İmam, , s. 12 ve Dâru'l-İftâ baskısı, Riyâd, s. 31

⁶⁰ Kahire, Matbaatu'l-İmam, Kahire, s. 37 ve Dâru'l-İftâ baskısı, Riyâd, s. 67

⁶¹ I/340, Besmelenin açıktan okunması konusu, (Çev: Zeylâi, *Nasbu'r-Râye li Ehâdisi'l-Hidaye*(*Buğyeti'l-elmaî fi Tahriri'l-Zeylâi*) ile beraber b.y.y., Trh., II. bsk., I/340, Besmelenin cehri okunması babı)

bu rivâyetiyle teferrüd etmiştir. İbn Sem'ân ise yalancının birisidir. Kütüb-i Sitte imamları, meşhur müsned ve *Müsannef* sahibleri bu rivâyeti tahriç etmemişlerdir. Ancak Dârekutnî tuhaf hadislerin bulunduğu *Sünen*'inde rivâyet etmiş ve peşi sıra Abdullah b. Ziyâd b. Sem'ân hakkında metruku'l-hadis demiş, sonra illetini bildirmiş ve bu konuda da oldukça sözü uzatmıştır.”

9-ez-Zeylâî⁶² yine şunları söyler: “Dârekutnî, *Sünen*⁶³inde - Yakub b. Yusuf b. Ziyad ed-Dabbî- Ahmed b. Hammad el-Hemedanî-Fıtr b. Halife- Ebî'd-Duha- Numân b. Beşir tarikiyle Peygamber (s.a.v)'den şunu rivâyet eder: “*Cibril bana Kabe'de imamlık yaptı ve besmeleyi açıktan okudu.*” Bu hadis münker, hatta uydurmadır. Yakub b. Yusuf b. Ziyâd ed-Dabbî, meşhur bir râvî değildir. Bir çok cerh ve tadil kitaplarını araştırdım onunla ilgili bir şey görmedim. Belki de bu hadis onun uydurmalarındandır. Ahmed b. Hammad'ı ise Dârekutnî zayıf olarak kabul etmiştir. Dârekutnî, Hatîbu'l-Bağdadî ve diğer hadis hâfızlarının, bu hadiste görüldüğü gibi rivâyet ettikten sonra haklarında konuşmayıp susmaları çok çirkin bir durumdur. İbnu'l-Cevzî, bu hadisle ilgili olarak sadece Fıtr b. Halife hakkında yorum yapmıştır ki bu bir kusurdur. Eğer bu hadis Fıtr'a nispet edilseydi hadis -hasen- olacaktı.”

10-Hafız ez-Zeylâî, “*Nasbu'r-Râye*”⁶⁴de İbn Abdi'l-Hâdî'den, Dârekutnî hakkında şunları söylediğini nakleder: “Dârekutnî'nin eseri garib, şazz, muallel hadislerle doludur. Onda başkasında olmayan nice hadisler vardır.”

11-Aynî, “*Umdetu'l-Kârî fi Şerhi'l-Buharî*”⁶⁵ isimli eserinde şu bilgileri verir: Dârekutnî, *Sünen*'inde zayıf, illetli, münker garib ve mevzû hadisler rivâyet etmiştir. Eserinde bismelenin açıktan okunuşuyla ilgili zayıf hadisleri rivâyet etmiş, hadislerin zayıf olduğunu bilmesine rağmen ihticac etmiştir. Öyle ki bazıları onun bu hususta yemin etmesini istemişler o da bu hususta sahîh bir hadis yok, demiştir.”

12-Aynî, “*el-Binâye Şerhi'l-Hidâye*”⁶⁶ isimli eserinde de şunları söyler: “Dârekutnî'nin kitabı zayıf, garib, şazz ve muallel hadislerle doludur. Onun kitabında başkalarının kitaplarında olmayan nice hadisler vardır.”

⁶² I/349, Bismelenin cehri okunması babı.

⁶³ I/309, (Çev: Dârekutnî Ali b. Ömer, *Sünen-i Dârekutnî*, (Tah: es-Seyyid Abdullah Haşim Yemânî el-Medenî; Ta'lik: Ebî't-Tayyib b. Muhammed Şemsu'l-Hakk el-Azimâbâdî), Beyrût, Trh., I/309)

⁶⁴ I/360

⁶⁵ VI/12, (Çev: Aynî Bedruddin Ebî Muhammed Mahmûd b. Ahmed, *Umdetu'l-Kârî Şerh Sahîhi'l-Buharî*, Beyrût, Trh., VI/12)

⁶⁶ I/628, Hind baskısı, Hanefî fıkıh kitaplarındandır. (Besmeleyi cehri okuma bahsi)

13-Hocaların hocası allame Muhammed b. Cafer el-Kettânî, “*er-Risâletu'l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kütûbi's-Sünneti'l-Müşerrefe*”⁶⁷ isimli eserinde şunları söyler: “Dârekutnî, *Sünen*'inde garib olan sünnetleri(hadisleri) bir araya getirmiş ve eserinde daha çok zayıf, münker hatta mevzû hadislerle bile yer vermiştir.”

14-Hafız ez-Zehebî *Sünen-i Dârekutnî için* “Münker hadislerin toplandığı bir kitaptır.” der. Münavî, “*Feydu'l-Kadîr bi Şerhi'l Camii's-Sağîr*”⁶⁸ de, ez-Zehebî'nin “Münker hadisler topluluğu” ifadesi “haşarat topluluğu” na dönüşmüştür. Bu tahrife binaen Münavî yanlış anlayarak –Alimlerin Dârekutnî hakkındaki övgülerini saydıktan sonra– “Ben ez-Zehebî'nin, Dârekutnî hakkında ricâl hususunda mütesahildir ifadesini gördüm. O bir keresinde de onun kitabı hakkında: “haşarat topluluğudur, demiştir.” Halbuki haşarat sözü az önce belirttiğim gibi münkerat kelimesinin tahrif edilmiş şeklidir.

Bu eserde- büyük hadis imamlarının sözlerini çokça naklettim. Çünkü bazı insanlar; yazılmasındaki gaye, ve içeriği bakımından diğer dört *Sünen* benzeri gibi olduğunu ve *Sünen-i Dârekutnî*'deki hadislerin sahih ve hasen olduğunu zannetmektedirler.

Onlara göre Dârekutnî bu sözleri ilim ve tecrübe ile söylemektedir. Zira o, hadis ilminin tahkikiyle uğraşmaktadır!!!

Bu sayfaları Dârekutnî'nin *Sünen*'nini tanıtmak ve bu saçmalıkların ve yanlışlıkların ortaya konması için yazdım.

Yukarıda yazdıklarımın sonra, Riyad'ta İslamî İlimler Fakültesinde benden ders alan değerli öğrencilerimden birisinin bu konuda yazdıklarını eklemeyi düşündüm. Bu kişi Prof. Dr. Mahmud Tahhân'ın danışmanlığını yaptığı “*İmam Dârekutnî ve es-Sünen İsimli Kitabı*” adlı doktora tezinde kendisinin doktora jürisinde bulunup fikir beyan ettiğim H. 1402'de -doktor- ünvanını elde eden Dr. Abdullah b. Dayfillah er-Ruheylî'dir. Şu ana kadar basılmamış olan bu doktora çalışmasından, konu ile alakalı ve *Sünen-i Dârekutnî*'nin durumunu tamamlayıcı olacak şekilde nakillerde bulunacağım. O, “*Sünen Kitabının Vasfı*”⁶⁹ başlığı altında şu bilgileri verir: “Kitap bir çok hadisi bünyesinde toplamıştır. Bu hadisler, merfu', mevkûf ve maktu' olmak üzere yaklaşık olarak 5687'dir. Bu rakam naşirin konu başlıklarının altında sayıp, topladıklarına binaendir.

⁶⁷ s.35, (Çev: Kettânî, *er-Risâletu'l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kütûbi's-Sünneti'l-Müşerrefe*, s. 27)

⁶⁸ I/28, (Çev: Münavî abdu'r-Rauf, *Feydu'l-Kadîr bi Şerhi 'l-Camii's-Sağîr*, Mısır, 1938, I. bsk., I/28)

⁶⁹ er-Ruhaylî, *el-İmam ed-Dârekutnî ve Sünen Kitabı*, s. 243-44

Müellif, bazı hadislere sıhhat ve zayıflık hususunda hüküm vermiş, bazılarında ise susmayı yeğlemiştir. Hüküm vermediği hadislerin içerisinde sahîh, zayıf ve mevzû hadisler vardır.

Kanaatimce, Dârekutnî bu eserinin fıkıh bölümlerine göre mevzû ve zayıf hadisleri cem etmiştir. Kitapta öyle bölümler vardır ki içerisinde bir tane sahîh hadis yoktur. Bunun içindir ki mücerred olarak hadisin *Sünen*'in içinde bulunmasından dolayı hadise güvenilirliği caiz değildir.

Bence kitabın en önemli vasfı hadislerin illetlerini ortaya çıkarması, sıhhat ve zayıflık açısından –bir çoğu hakkında hüküm vermemesine rağmen- hükümlerini açıklaması, değişik yolları cem ve bununla ilgili ihtilaf ve lafızlardaki ihtilafları ortaya çıkarmasıdır. Müellif, “*Sünen-i Dârekutnî'nin Konusu*”⁷⁰ başlığı altında şu bilgileri verir: “O, eserinde sahîh veya zayıf hadisleri mi topladı ya da niçin? Öyle ki kitabın *Sünen* olarak isimlendirilmesi zihinde *Sünen* ve ona benzeyen eserleri çağrıştırmaktadır ki bunda *Sünen* türü tasnif edilen eserlerin asıl gayesi; müellifin mezhebini ihticac için kullandığı Hz. Peygamber'den (s.a.v.) mervî olan şevâhid ve mütabaat için elverişli olan sünnetlerin toplandığı kitaptır.”

İbn Hacer⁷¹ şunları söyler: “Hadislerin bablara göre tasnif edilmesinin asıl gayesi şudur: Mutlak olarak hadisleri bir araya getirmek olan *Müsned* türü eserlerin tersine, kitabı istihsad ve ihticac için elverişli olanlarla sınırlamaktır.”

Kettânî, “*er-Risâletü'l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kitabi's-Sünneti'l-Müşerrefe*”⁷² isimli eserinde “*Sünen kitapları*” hakkında şunları söyler: “Muhaddislerin terminolojisinde *Sünen* kitapları fikhî bablara göre tasnif edilmiş eserlerdir. İman, taharet, salât, zekat konuları ile başlar ve sona dek –belli bir sıra dahilinde- devam eder. Bu tür kitapların içerisinde mevkûf haber yoktur. Çünkü onlara göre bunlar sünnet olarak değil, hadis olarak isimlendirilirler.”

Gerçek şu ki; *Sünen-i Dârekutnî*'de, alimlerin niteledikleri *Sünen* türü kitaplara yaptıkları nitelemeden hiçbirisi yoktur. Bilakis –incelemeden sonra- *Sünen-i Dârekutnî*'den çıkartılacak sonuç bu kitabın konusudur. Çünkü İmam Dârekutnî, İbn Hacer, Kettânî ve kendisinden önce ve sonraki muhaddislerin önde gelenlerinin (cumhur) takip etmiş olduğu “asl”a muhalefet etmiştir. Başka bir deyişle kitabın konusu; mevzû, zayıf, muztarib, muallel hadisleri –ara sıra sıralama bozulsa da- fikhî bablara göre yazmaktır. *Sünen* kitapları-

⁷⁰ s.249-251

⁷¹ s.8, (Çev: İbn Hacer, *Ta'cilu'l-Menfaa fi Zevâid Ricâli'l Erbaa*, (Tah es-Seyyid Abdullah Haşim Yemânî el-Medenî), Beyrût, Trh., s. 8)

⁷² s.32, (Çev: Kettânî, *er-Risâletü'l-Mustatrafa li Beyâni Meşhûri Kütübi's-Sünneti'l-Müşerrefe*, s. 25)

nın konusu ise hükümlerde istidlal ettikleri ve kendileriyle fukahânın ihticac ettikleri ahkam hadislerini, fikhî bablara göre bir araya getirmektir. Bu bağlamda *Sünen-i Dârekutnî*'nin konusu; bazı fukahânın istidlal ettiği ahkam hadislerini ve kendisiyle ihticac eden fakihlere bu hadisin delil olamayacağını açıklamaktır.

Dârekutnî'nin bu hadisleri *Sünen*'inde bir araya toplamasındaki gayesi; adeta bazı fakihleri reddetmek ve doğru olmayan bu hadislerle istidlal eden fukahâyâ bu durumu açıklamaktır.

Genel durum böyledir. Ancak bazı bölümlerde Dârekutnî, kendisiyle ihticac edilebilecek hadisleri de getirmektedir. Onun bu tutumu, kitabını zayıf ve mevzû hadisleri toplamak olan aslî konumundan uzaklaştırmamaktadır.

Dârekutnî, -kasıt olmaksızın sözün gelişi- sahîh, hasen veya bir hadis hakkında hüküm bildirmek şeklinde asıl maksadından çıkmış olsa da -İlel- türü şeklinde telif edilmiş eserler bu durumdan hali değildir. Muhakkak ki Dârekutnî'nin *Sünen*'inde bu nevinden olmak üzere azımsanmayacak kadar kendisiyle ihticac edilecek hadisler vardır. Bu hadislerin sayısı 400'dür.

Zira müellif, telifte takip edeceği bir takım şart ve metod koyabilir. Ancak o kitap boyunca planlanmış olan bu metottan ortaya çıkan bir takım etken ve sebeplerden dolayı ayrılabilir. Mesela müellifin metodu "ale'l-ebvab" sisteme göre fıkihtaki zayıf hadisleri tahric etmek iken, sonra bablardan her hangi bir babta kendisini oradaki sahîh hadisleri tahrice yönelten yeni bazı nedenler ortaya çıkmaktadır. Mesela, zayıf hadisleri red etmek istediği zaman sahîh hadisleri zikretmesi gibi. Veya metodu zayıf hadislerin tahrici ve zafiyetinin beyanı iken, bu zafiyetin sebeplerini açıklamak için hadisin şahitlerini ve hadisin değişik tariklerini zikretmesine neden olan bir veya daha fazla etken ortaya çıkmaktadır.

Bazı alimler, Dârekutnî'nin *Sünen*'ini telif etmesindeki maksadının ihticac edilmeyen hadislerin cem edilmesi olduğuna karar vermişlerdir. İbn Teymiyye de bu görüş sahiplerindendir. O "*Kim hacceder de benim kabrimi ziyaret etmezse bana eziyet etmiş olur.*"⁷³ hadisi münasebetiyle şunları söyler: "Bu zayıf, hatta uydurma hadislerdendir. Sahîh, meşhur Sünnet ve Müsned sahipleri bu hususta bir şey rivâyet etmemişlerdir. Bu gibi hadislerin Dârekutnî'nin kitabına nispet edilmesindeki gaye Dârekutnî'nin sünnetin garib olanlarını kasdetmesidir. Bu sebepten dolayıdır ki o başkasının rivâyet etmediği zayıf ve uydurma hadisleri rivâyet etmektedir. Hadis ehli mücerret olarak Dârekutnî'ye nispet edilen hadise güvenilemeyeceğine dair ittifak etmişlerdir."

⁷³ İbn Teymiyye "*Mecmû'u'l-Fetevâ*, XXVII/166

Müellif daha sonra “*Sünen-i Dârekutnî ve Diğer Sünen Kitapları Arasındaki Fark*”⁷⁴ ünvanı altında şunları söyler: “-*Sünen-i Dârekutnî*- isim olarak diğer Sünen kitaplarıyla ittifak halindedir. Ancak muhteva olarak Sünen kitaplarına muhalefet etmektedir. Ben *Sünen-i Dârekutnî* ile diğer Sünen kitaplarını mukayese ve muvazene ettikten sonra belirgin farklılıklar ortaya çıktı. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1-Diğer Sünen kitaplarının aksine zayıf, garib ve mevzû hadisleri zikretmektedir. Bu durum eserin ekseriyetinde böyledir.

2-Kitapta mevkûf ve maktu’ haberler, fetvalar ve daha başka şeyleri de zikretmektedir. Bu durum eserde oldukça fazladır. Birinci ciltte 226 hadisin 167’si mevkûf, 24’ü maktu’ ve 35’i mürsel’dir. Bu ise Sünen türü kitapların hilâfına bir durumdur.

3-Ebû Dâvud, en-Nesâî, İbn Mâce gibi Sünen kitaplarının aksine *Dârekutnî*, kitabına aldığı hadisleri şer’î hükümlerin istidlali için telif etmemiştir. Bundan dolayıdır ki eserde zayıf ve mevzû hadislerin bulunması eserin değerini düşürmez. Bilakis bu durum eserin muhakkikler nezdinde değerini artırır. Bu ise içerisindeki hadislerle ihticac edilmesi için telif edilmiş olan diğer Sünen türü kitaplarında olmayan bir durumdur. Bundan dolayı kitaba içerisindeki zayıf ve uydurma hadislerden dolayı gereken önem verilmemekte ve hafife alınmaktadır. Bu sebepten *Sünen-i İbn Mâce* de muhakkikler nezdinde diğer Sünen türü kitaplarına nazaran değeri düşüktür.

4-*Sünen-i Dârekutnî*’nin hadislerinin çokluğu. Bu sayıyı Sünen-i Erbaa’dan en-Nesâî dışında kimse geçememiştir. en-Nesâî’de yaklaşık olarak 5720 hadis vardır. *Dârekutnî*’deki hadis sayısı ise yaklaşık olarak 5687’dir. Bu rakam Ebû Dâvud’da 5274 ve İbn Mâce’de 4341’dir.

Müellif daha sonra “*Sünen-i Dârekutnî Konusunda Yapılan Çalışmalar*”⁷⁵ başlığı altında şunları söyler: Bu çalışmalardan bir kısmını zikrederek özellikle muhaddis, hâfız Ebû Muhammed Abdillâh b. Yahya el-Gassanî el-Cezâîrî Dîmeşkî (Ö.682)’nin “*Sünen-i Dârekutnî’nin Zayıf Hadislerinin Tahrici*” isimli eseri hakkında şunları söyler: “Kitabın müellifi Sünen-i Dârekutnî’nin zayıf hadislerini bildirmiş çoğunlukla zayıf kabul ettiği bütün hadislerin zayıflık noktalarını açıklamıştır. Yaklaşık olarak zayıf dediği hadislerin toplamı 870 kadardır.⁷⁶ Cezâîrî’nin zayıflığını belirtmek için vermiş olduğu

⁷⁴ s. 258-59

⁷⁵ s.260

⁷⁶ Yazma eserle ben -Sünen- kitabını karşılaştırdım. Bunun neticesinde -Sünen- de 4. ciltte, üçüncü cilt, sayfa 211’den dördüncü cilt sayfa 200’e geçildiği, ve bu durumun sayfa 220’e kadar devam ettiği, daha sonra tekrar üçüncü cilt sayfa 216’da Kitabun-Nikah’a dönüldüğü, ve burada bir hadis rivâyet edilmiş olduğu ve -et-

hadisler, bazen Dârekutnî'nin bizzat o konuda Sünen'de vermiş olduğu bilgiler olmakta veya Dârekutnî'nin Sünen dışındaki sözlerinden alınmış olmaktadır. Bu durum müellif Cezâiri'nin görüşüne göre değişiklik arz etmektedir.”

Dr. Ruheyli daha sonra “*Sünen İsimli Kitabında İmam Dârekutnî'nin Metodu ve Hadislerinin Derecesi*”⁷⁷ başlığı altında şu bilgileri verir:

“İmam Dârekutnî'nin hedefi kendisiyle ihticac edilecek sahîh ve hasen hadisleri bir araya getirmek olmadığından *Sünen-i Dârekutnî* ile ilgili olarak bu durum bazı alimler nezdinde şöhret bulmuştur. Bunun böyle olmadığını açıklayanlardan birisi de İbn Abdi'l-Hâdi'dir. O *Sünen-i Dârekutnî*'deki bir hadisi zayıf kabul ederek şöyle der: “O hadis; münker, isnadı zayıf ve çok zayıf, ihticac için elverişsiz, meşhur hadis imamları onu tashih etmemiş ve muhakkik alimlerden hiç birisi o hadise güvenmemişken nasıl olurda bu eserde yer alır;? Bilakis bu hadisi Dârekutnî gibi birisi garib sünnetleri toplamış olduğu Sünen’inde rivâyet etmektedir. Eserinde zayıf, münker hatta mevzû hadislere bile sık sık yer vermekte ve hadisin illetini, hadisin zayıflığını ve reddedilmesini kitabın bazı yerlerinde açıklamıştır.”⁷⁸

Dârekutnî, -ara sıra ihticac edilebilen hadis tahric etse de- ekseriyetle onun Sünen’i ihticac edilmeyen hadisler için telif edilmiş olduğundan Dârekutnî bu eserinde üç şeye dikkat etmiştir. Bunlar:

- 1-İlelu'l-hadis,
- 2-Fıkıh,
- 3-Ricâl hakkında cerh ve ta'dil bilgisi.

Sünen-i Dârekutnî'ye, hadislerin illetlerini ortaya çıkarmak açısından baktığımızda gerçekte, bu kitabın ilelü'l-hadis kitaplarına çok yakın olduğundan kuşku duymayız.

Öyle ki, Dârekutnî'nin bu *Sünen*'ini İbn Ebî Hatim, İbnu'l-Medini'nin “*İlel*” i ve Dârekutnî'nin kendi eseri olan “*İlel*”i gibi eserler arasında zikreden kimseleri yadırgamam. Bu iddia delilsiz gibi görünebilir ancak, aşağıda bunun delillerini ortaya koyacağız:

1-İlel türü kitapların bir çok özellikleri bu eserde toplanmıştır. Bu vasıf eserde öyle belirgindir ki hiçbir sayfa bundan halî değildir.

Tahric- te 49/b olduğu gibi Kitabı'n-Nikah diye başlığı zikretmiş olması, dikkatimi çekti. Abdu'l-Fettah dedi ki: Bu eser bir cilt olarak Beyrut'ta basılmıştır. 380 sayfa olan bu eseri Dâru'l Âlemi'l-Kütüb, Riyad'da Eşref b. Abdi'l-Maksûd b. Abdi'l-Rahîm kontrolünde basmıştır. Bu eserde zayıf hadislerin sayısı 749'dur. Bu eserle, mezkûr eser arasında büyük farklar vardır. 121 aded hadis eksiktir. Bu hususun tahkik ve açıklığa kavuşturulmaya ihtiyacı vardır.

⁷⁷ s. 273 ve 275

⁷⁸ es-Sârimu'l-Münkî, s. 12

Mesela:

A-Şübrüme v.d.. hadislerinde olduğu gibi bazen hadisi takviye etmek için hadisin bir çok tariki bir araya getirilmiş olsa da bir hadisin değişik tarikleri bir araya getirilmiştir.,

B-İrsal, inkita', mevkûf veya diğer hadis türlerinin zayıflık noktalarını açıklanmakta,

C-Gerekli hallerde tarikler arasında karşılaştırmalar yapılmaktadır.

2-Zayıflıklarını açıkladığı ve illetini izah ettiği hadislerle nispetle sahih veya hasen olarak hükmettiklerine bakılırsa birinci kısım hadisler -illetli ve zayıf olanlar- çok daha fazladır. Bundan dolayı kişi, şu veya bu sebepten dolayı müellif bu metottan ara sıra sapsa da müellifin esas gayesinin bablara göre fikhî hadislerin ilelini ortaya koymak olduğunda tereddüt etmez.

Eğer gaye bu değilse niçin hadiste hâfiz ve imam olan Dârekutnî, zayıf, çok zayıf v.b. hadisleri sünen başlığı altında bütün bölümlerde sahih hadislerin yerine getirsin? Halbuki o, Allah'ın kitabından sonra en doğru olan *Sahih-i Buhari* ve *Müslim*'i tenkit etmiştir.!

Yine bazı bölümlere bakılırsa kişiye, müellifin o babı tam olarak bitirmediği aşikar olmaktadır. O ve ilgili bölümde bu konuda zikrettiği hadislerin yalnızca illetini vermekle yetinmektedir. Buna dair bazı örnekler:

Dârekutnî, *Sünen*⁷⁹ de "Namazda Kahkaha İle Gülme Hadisleri ve İletleri" bölümünde buna dair hadisleri getirir ve yaklaşık 16 sayfa bu hadislerin illetlerini belirtir. Yine *Sünen*'de Peygamber'den (s.a.v.) rivâyet edilen "İki Kulağın Baş'tan Sayılması"⁸⁰ bölümünde 10 sayfadan fazla konuyla alakalı hadisleri verir ve bunların illetlerini açıklar. Bu babtaki birinci hadis için şunları söyler: "Bu bir vehimdir. Bu ve diğer hadislerin hiç birisi sahih değildir. Ben bunların illetlerini açıkladım." O bu bölümde bir tane bile sahih hadis getirmemiştir. Müellif Dayfullah "*Önceki İncelemeler Neticesinde -Sünen- deki Sahih ve Hasen Konusu ve Dârekutnî'nin Susmuş Olduğu Hadislerin Hükümü Etrafında Varmış Olduğu Neticelerle Alakalı Genel Gözlem ve Neticelerin Beyanı*"⁸¹ bölümünde şöyle der: Bu neticeleri aşağıdaki gibi topluyorum:

1-Dârekutnî'nin, yaklaşık olarak 520 tane hadisi zayıf olarak kabul ettiği hadisler,

⁷⁹ Dârekutnî, *Sünen*, I, 116

⁸⁰ Dârekutnî, *Sünen*, I, 97.

⁸¹ s. 295-97 ve 310

2-Dârekutnî'nin konuşmayıp sustuğu yaklaşık 380 hadisin bulunduğu grup,

3-Dârekutnî'nin sıhhatine, hasenliğine veya sıhhatine dair karar verdiği 188 hadisin bulunduğu grup,

4-el-Cezâiri'nin zayıf gördüğü yaklaşık 870 hadisin bulunduğu grup,

5-Dârekutnî'nin hüküm verdiği veya vermediği el-Cezâiri'nin bildirmediği yaklaşık 383 zayıf hadis grubu,

6-Dârekutnî'nin hiç sahih bir rivâyet zikretmediği bölümler. Bu bölümlerin sayısı yalnız birinci ciltte yaklaşık olarak 34 adettir.

7-Ekseriyeti zayıf hadis olan bölümler. Bu zayıf hadislerin bazısının zayıflığını belirtmiş ve bazıları hakkında susmuştur. "Kimin İmamı Varsa İmamın Kıraatı Cemaatin Kıraatıdır Hadisi ve Bununla İlgili İhtilafı Rivâyetler"⁸² bölümünde olduğu gibi burada 33 tane hadis rivâyet etmiş ve 24 tanesini zayıf kabul etmiştir. Yine "Abdest Bozan Şeylerin Sıfatı, Temas ve Öpücük Hakkında Rivâyet Edilenler"⁸³ bölümünde 46 tane hadis rivâyet etmiştir. Bu rivâyetler hakkında "30'dan fazlası zayıftır. Diğerleri ise araştırmaya muhtaçtır. İçerisinde sahih hadisler de vardır." demiştir.

8-Dârekutnî'nin hiç zayıf hadis zikretmediği bölümler. "Uyumak, Yemek İçmek Veya İçmek İhtiyacı Hisseden Cünüp Kişinin Nasıl Hareket Edeceği Babı"⁸⁴ gibi. Dârekutnî bu bölümde 3 tane sahih hadis rivâyet etmiştir. "Peygamber'in (s.a.v.) "Su sudandır"⁸⁵ sözünün neshi bölümü gibi. Burada iki tane hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan birisi sahih diğeri ise zayıftır. Ancak zayıf olan hadisin de şahitleri vardır. "Oturarak Uyuyanın Abdestinin Bozulmayacağı"⁸⁶ bölümü. Bu bölümde rivâyet etmiş olduğu üç hadisin üçü de sahihtir. "İki Secde Arasında Teşehhüd İçin Oturuş Şekli"⁸⁷ bölümünde keza üç hadis rivâyet etmiş üçü de sahihtir.

9-Sünen'deki metruk kişilerin rivâyet etmiş oldukları hadislerdir. Bu şahıslardan rivâyet edilen sayı yaklaşık olarak 231'dir. Dârekutnî bu hadislerden yalnızca 99 tanesinin terk edileceğini söylemiş geriye kalan 132 hadis hakkında terk edilmelerinin sebebini açıklamayıp susmuştur.

10-Bu neticeler: hadislerin bazılarının incelenmesi ve tahric neticesinde olmayıp bilakis dış görünüş itibarıyla.

⁸² Dârekutnî, *Sünen*, 1/323

⁸³ Dârekutnî, *Sünen*, 1/133

⁸⁴ Dârekutnî, *Sünen*, 1/125

⁸⁵ Dârekutnî, *Sünen*, 1/126

⁸⁶ Dârekutnî, *Sünen*, 1/130

⁸⁷ Dârekutnî, *Sünen*, 1/349

11-Haklarında bir şey söylemediği sahih hadisler.

12-*Kütüb-i Sitte* imamlarının veya Şeyheyn'in veya ikisinden birisinin tahric ettiği ve ekserisi hakkında susmuş olduğu 297 hadis.

Sünen'inde haklarında sahih veya hasen olarak hükmetmiş olduğu hadislerin sayısı ise 174'dür.

SONUÇ

Bu çalışmada vurgulandığı gibi *Dârekutnî*, *Sünen*'ini kesinlikle sünnetten kendisiyle ihticac edilenleri bir araya getirmek gayesi ile değil, bizatihi delil olarak kullanılan hadisleri bir araya getirmek gayesi ile yazmıştır. Kanaatimce *Dârekutnî*, eserini daha önce "*Sünen-i Dârekutnî'nin Konusu*" kısmında geçtiği gibi kendileriyle ihticac edilmeyen zayıf ve mevzu hadisleri bir araya getirmek için telif etmiştir.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan sonuca göre kitapta tekrar edilen zayıf hadislerin toplam sayısı araştırmaksızın 4700'e ulaşmaktadır. Bu da İbn Teymiye, *Zeylâi* gibi bazı imamlardan naklettiğim sözleri doğrulamaktadır. Hakkında susmuş olduğu hadisler içerisinde de sahih, zayıf ve uydurma olan hadisler vardır.

Muhakkak Allah doğruya ulaştırandır. Kolay ve basit olarak size takdim ettiklerimden sonra *Sünen-i Dârekutnî'nin* durumu hakkındaki bilgi tamamlanmış oldu. Allah muvaffak edendir.

Yardımdan ve fazlından dolayı Allah'a hamd, efendimiz, nebimiz Muhammed (s.a.v.), âline, ashabına ise salât ve selâm olsun.